

## SXEDIO-B.89

**22.7.1986:** Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΜΠΟΝΑΝΟΣ, ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΦΗΝΕΙ ΑΙΧΜΕΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΑΡΧΗΓΩΝ ΤΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΓΙΑΤΙ ΤΑ ΑΕΡΟΠΛΑΝΑ ΠΟΥ ΔΙΑΤΑΧΘΗΚΑΝ ΝΑ ΑΠΟΣΤΕΙΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ, ΑΛΛΑ ΔΕΝ ΕΦΘΑΣΑΝ ΠΟΤΕ

Ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων της Ελλάδας Στρατηγός Γρηγόριος Μπονάνος ήταν ο άνθρωπος ο οποίος είχε διατάξει, μαζί με τον Δημήτριο Ιωαννίδη, το πραξικόπημα εναντίον του Προέδρου Μακαρίου στις **15 Ιουλίου 1974**.

Ο Μπονάνος είπε στην Επιτροπή της Βουλής των Ελλήνων για το φάκελο της Κύπρου πολλά πράγματα.

Ο Μπονάνος είπε στην Επιτροπή ότι θα απαντούσε μόνο σε ερωτήσεις που θα του υπέβαλλαν αλλά για το πραξικόπημα ήταν σαφής: Αποτελούσε εθνική αναγκαιότητα.

Επεχείρησε, είπε, αρχικά να αποτρέψει το πραξικόπημα αλλά επείσθη ότι ο Μακάριος ήταν εθνικός κίνδυνος μετά τις επιστολές που έστειλε στον στρατηγό Γκιζίκη.

Ακόμα ο Μπονάνος απέφυγε να επαναλάβει αυτό που γράφει σε βιβλίο του με τίτλο "Αλήθεια" και στο οποίο αναφέρει ότι "ο Ιωαννίδης είχε πει πως η ΣΙΑ ήταν εκείνη που τον είχε διαβεβαιώσει ότι οι τούρκοι δεν θα εισβάλουν στην Κύπρο μετά το πραξικόπημα".

Είπε ακόμη ότι η ΣΙΑ είχε ενημερώσει τη χούντα του Ιωαννίδη για την καταλληλότητα της στιγμής εκδήλωσης του πραξικοπήματος εναντίον του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου.

Αυτό, είπε, το έμαθε από τον τότε αρχηγό της ΚΥΠ Λάμπρο Σταθόπουλο.

Σε ερώτηση βουλευτή εάν προέβλεπαν επέμβαση της Τουρκίας με το πραξικόπημα απάντησε:

" Οχι, γιατί η Αγκυρα την θεωρούσε ενδοκυπριακή υπόθεση. Αυτό έλεγαν πληροφορίες από το στρατηγείο του ΝΑΤΟ στη Σμύρνη. Και τις

πληροφορίες αυτές μας τις είχε πει Έλληνας αξιωματικός από εκεί λίγες μέρες μετά την ανατροπή του Μακαρίου".

Είπε επίσης ότι η εισβολή δεν προκλήθηκε από το πραξικόπημα αλλά από την ομιλία του Μακαρίου στον ΟΗΕ στις **19** Ιουλίου και την συνέντευξη του Γ. Μαύρου στις **18** Ιουλίου.

Με τις δυο αυτές ενέργειες, είπε, καλούντο οι εγγυήτριες δυνάμεις να εισβάλουν.

Ο Στρατηγός Μπονάνος ανέφερε ακόμα ότι η γραμμή του Δημητρίου Ιωαννίδη κατά τις κρίσιμες ώρες της **20ης** Ιουλίου **1974** ήταν: "Αφήστε την Κερύνεια, μόλις την καταλάβουν οι τούρκοι εμείς θα κηρύξουμε την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα".

Ο Μπονάνος κατέθεσε ακόμα και κασέτα στην επιτροπή της Βουλής για τη συνεδρία του Πολεμικού Συμβουλίου της **20ης** Ιουλίου **1974**.

Όπως σημείωνε ο αθηναϊκός τύπος της εποχής στην κασέτα "ακούγονται οι θέσεις κάθε μέλους του Συμβουλίου και διαφάνεια πέρα από τη ρητή θέση του Ιωαννίδη για την Κερύνεια, ότι και το σύνολο των μελών του Συμβουλίου γνώριζε μια "υπολανθάνουσα" συμφωνία για την εκχώρηση της περιοχής της Κερύνειας με αντάλλαγμα την ένωση.

Εξάλλου σε συνέντευξη στην αθηναϊκή εφημερίδα "Απογευματινή", (αναδημοσίευση από τον "Φιλελεύθερο" στις **22** Ιουλίου **1986**) είπε:

"Σκοπός μας δεν ήταν η ζωή του Μακαρίου, αλλά η ανατροπή του. Πιστεύετε σοβαρά ότι αν θέλαμε να πεθάνει, θα ζούσε; Και τι θα πει "έδωσα στους τούρκους τη μισή Κύπρο"; Οι δυνάμεις που είχαμε εκεί πολέμησαν. Το αν δεν εφηρμόσθη απολύτως το σχέδιο αμύνης της νήσου βαρύνει όσους δεν το εφάρμοσαν και βέβαια ορισμένους που με παγίδευσαν ή με παραπλάνησαν..."

ΕΡ: Το πραξικόπημα όμως το κάνατε σεις..

ΑΠ: Ναι. Εμείς κάναμε την ενέργεια ανατροπής του Μακαρίου. Θέλαμε να ανατρέψουμε την κυβέρνηση της Κύπρου, γιατί πιστεύαμε ότι ήταν επικίνδυνη και

για την Κύπρο και για την Ελλάδα. Και η ανατροπή της σχεδιαζόταν για το Μάιο που ο Μακάριος θα έλειπε σε επίσημη επίσκεψη στην Κίνα. Θα ανατρεπόταν ενώ θα έλειπε...

Εν πάση περιπτώσει, γίνεται η ενέργεια, ανατρέπεται ο Μακάριος και διαφεύγει. Ουσιαστικά διευκολυνθήκαμε σ' αυτό από τον τρόπο σχεδιασμού της επιχειρήσεως και ο Γεωργίτης παίρνει τον Σαμπών και τον ορκίζει Πρόεδρο της Κύπρου. Αν και Κεφαλλονίτης σπάνια βλαστημάω, όταν έμαθα για τον Σαμπών, έγινα έξω φρενών. Πήρα στο τηλέφωνο τον Γεωργίτη και του τα έψαλα. "Από πεντακόσιες χιλιάδες έλληνες της Κύπρου, αυτόν βρήκατε;" Μου είπε ότι οι άλλοι Κληρίδης και λοιποί, δεν δέχονταν να ορκισθούν.

Για το ρόλο των αμερικανών ο στρατηγός Μπονάνος είπε:

- Το βράδυ της 18ης Ιουλίου φτάνει στην Αθήνα σαν απεσταλμένος του Κίσιγκερ ο Σίσκο (Τζόζεφ Σίσκο υφυπουργός Εξωτερικών, απεσταλμένος του Χένρι Κίσιγκερ, υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ). Τη επομένη το πρωί οργανώνεται ελληνοαμερικανική σύσκεψη. Μετέχουν ο Γκιζίκης, ο Ανδρουτσόπουλος, οι υπουργοί Εξωτερικών Κυπραίος, Αμύνης Λατσούδης, Προεδρίας Κων. Ράλλης, εγώ και ο Ιωαννίδης. Από αμερικανικής πλευράς ο Σίσκο, ο πρεσβευτής Τάσκα, δύο διπλωματικοί τις συνοδείας του Σίσκο και ο αντισυνταγματάρχης Εβερτ Μάρτινερ, που είχε φοιτήσει στη Σχολή Πολέμου Θεσσαλονίκης και εγνώριζε άριστα την ελληνική. Ο Σίσκο μας λέει ότι η κατάσταση είναι πολύ σοβαρή, ότι οι τούρκοι κινητοποιούνται ότι το ενδεχόμενο ενός πολέμου δεν πρέπει να απειλείται αλλά ότι ο ίδιος μεταβαίνει την επαύριο στην Αγκυρα και ελπίζει ότι θα εξομαλύνει την κατάσταση.

Πρέπει όμως να έχω κάτι να προτείνω, είπε. Και εζήτησε να αποδεχθούμε την παραχώρηση ενός "αξές", μιας διεξόδου δηλαδή των τουρκοκυπρίων προς τη θάλασσα, σε κάποιο λιμάνι. Νομίζω εννοούσαν την

Κερύνεια.

Ο Σίσκο λέει τα ίδια: Δώστε μια διέξοδο. Εμείς επιμένουμε. Καμιά παραχώρηση, και ο Σίσκο φεύγει για την Τουρκία. Λίγο πριν χωρίσουμε του είπα: "Πείτε στον Σαντζάρ, τον αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων της Τουρκίας, να σταματήσει τις βόλτες του στόλου του, διότι μόνο καύσιμα χαλάει. Η αλλαγή της κυπριακής κυβερνήσεως δεν τον αφορά". Γύρισα στο σπίτι μου. Κατά τις δέκα μου τηλεφωνεί ο αξιωματικός υπηρεσίας του Αρχηγείου μου και μου αναφέρει ότι υπάρχουν πληροφορίες περί προετοιμασιών στη Μερσίνα.

Ζήτησε εκτιμήσεις από τη ΚΥΠ και του είπαν ότι "αυτά γίνονται κάθε καλοκαίρι και δεν πιστεύουν ότι είναι κάτι σοβαρό".

Στη συνέντευξη του ο Στρατηγός Μπονάνος αφήνει αιχμές εναντίον των Αρχηγών της Αεροπορίας και του Ναυτικού Αραπάκη και Παπανικολάου, γιατί αεροπλάνα και πλοία που διατάχθηκαν για να υπερασπίσουν την πατρίδα μας" δεν έφθασαν ποτέ:

"Μαζί με τα δυο υποβρύχια και τις τρεις πυραυλακάτους έστειλα στην Κύπρο και μια μοίρα Αλεξιπρωτιστών και διέταξα να πάνε και αεροπλάνα μας να πολεμήσουν. Και εδώ αρχίζει ο περίεργος ρόλος των Αρχηγών των δυο αυτών κλάδων των ενόπλων δυνάμεων, δηλαδή του Αραπάκη (Ναυτικό) και του Παπανικολάου (Αεροπορίας).

Εγώ διέταξα να φύγουν για την Κύπρο στις **18** Ιουλίου. Δεν ξέρω πόσες ώρες χρειάστηκαν για να φύγουν από τον Ναύσταθμο, ούτε ήταν δουλειά μου να ασχοληθώ μ' αυτά τα πράγματα. Μου ανεφέρθη ότι έφυγαν. Το πρωί της **20ης** Ιουλίου όταν άρχισε η τουρκική εισβολή διέταξα να μεταφερθεί και μια μοίρα αλεξιπρωτιστών από τη Θεσσαλονίκη στην Κύπρο με Μπόιγκ της Ολυμπιακής. Η μοίρα έφτασε στην Κρήτη, αλλά όχι και στην Κύπρο. Το πρωί της **21ης** ερώτησα τον διευθυντή των Καταδρομών Ταξίαρχο Γιάννακα, αν οι καταδρομείς εφτασαν στην Κύπρο. Μου απάντησε ότι ένα από τα Μπόιγκ έπαθε βλάβη και δεν πέταξαν από την Κρήτη. Διέταξα να σταλεί άλλη μοίρα από την

περιοχή των Αθηνών με "Νόρτ Ατλας". Πράγμα που έγινε. Ειδοποιήθη σχετικά ο Γεωργίτσος στην Κύπρο, αλλά παρά ταύτα, εκ λάθους ένα από τα μεταγωγικά μας αυτά εβλήθη και εχάθη έτσι μια διμοιρία αρίστων μαχητών.

Το πρωί της 21ης Ιουλίου ερώτησα πάλι τον Αραπάκη που ευρίσκονται τα δυο υποβρύχια. Μου απάντησε ότι ήδη πλέουν μεταξύ Καρπάθου και Ρόδου αλλά ότι έχουν μειωμένη ταχύτητα διότι ταξιιδεύουν εν καταδύσει.

Το πρωί λοιπόν της 21ης Ιουλίου και ενώ η Κυρήνεια δεν είχε πέσει ακόμη και οι εισβολείς αντιμετώπιζονταν σχεδόν ικανοποιητικά, διατάζω τον αρχηγό της Αεροπορίας να εφαρμόσει το σχέδιο άμυνας της Κύπρου, που προέβλεπε την χρησιμοποίηση μιάς μοίρας αεροσκαφών **F-104**, υπεράνω της Κύπρου. Ομως τα **F-104** δεν είναι αεροπλάνα μεγάλης ακτίνας δράσεως.

Έτσι ζήτησα από τον Παπανικολάου να τα αντικαταστήσει με ένα σμήνος "Φάντομ". Τα "Φάντομ" πετούσαν από Λάρισα στην Κρήτη, εκεί θα ανεφοδιάζονταν και θα κατευθύνονταν στην Κύπρο. Τον ερώτησα σε πόση ώρα μπορούν να απογειωθούν. Μου απήντησε "σε μια ώρα". Είχαμε προβλέψει ότι αν εμπλακούν σε αερομαχίες και τα καύσιμα τους δεν επαρκούν για επιστροφή στην Κρήτη, να καταυθυνθούν στη Ρόδο όπου είχαμε ήδη αποστείλει καύσιμα. Σε μια ώρα τον ερώτησα τι γίνεται. Μου απάντησε ότι ακόμη δεν είχαν ξεκινήσει, γιατί το προσωπικό, το τεχνικό ήταν χαμηλής εκπαιδεύσεως και δεν ετοίμασε έγκαιρα τα αεροσκάφη.

Σε μια ώρα θα έχουν φύγει μου είπε. Αλλά και σε μια ώρα τα " Φάντομ" ήταν ακόμη καθηλωμένα στο έδαφος. Τελικά έφθασαν στην Κρήτη το σούρουπο. Αλλά ήδη το τουρκικό προγεφύρωμα είχε εδραιωθεί και η Κυρήνεια είχε πέσει".